UN FRAGMENT DIN NUMĂRUL UNIC AL REVISTEI „ROMÂNIA LITERARĂ DE LA 1852

DE

CONSTANTIN TURCU

Existența numărului unic, din *prima serie*[1] a revistei „România literară" — fondată de către V. Alecsandri în ianuarie 1852 — a ținut pînă acum trei decenii mai mult de domeniul legendei. Îl văzuseră doar cei inițiați: fondatorul, care l-a alcătuit, tipografii, cîțiva colaboratori, poate și unii prieteni ai lor și... cenzorii care l-au interzis și suprimat. Presa timpului din Iași — supusă aceleiași cenzuri — n-a putut să comenteze acest fapt. Dar Alecsandri și Bolintineanu — și poate și alții — au scris unor prieteni ai lor despre cele întîmplate. Apoi, timp de șase decenii, totul a intrat sub vălul uitării.

Meritul de a fi reactualizat problema acestei reviste îi revine lui N. Cartojan care, în 1913, a adus cele dintîi dovezi documentare despre alcătuirea ei[2]. De asemenea, și Ilie Minea, reluînd discuția în anul 1919, a adăugat date noi pentru cunoașterea ei[3].

Cu acestea spuse, lucrurile păreau atunci clarificate. Actele oficiale, descoperite în arhive de către doi cercetători, au confirmat apariția primului număr al revistei lui Alecsandri în 1852, precum și confiscarea ei de către cenzură. Dar, în dosarele cercetate și în depozitele marilor biblioteci ale țării, ei n-au găsit nici un exemplar din acel număr și, astfel, s-a tras concluzia că, ori n-a fost tipărit, ori — imprimat fiind — el a fost distrus. Însă Alecsandri scria lui N. Bălcescu în aprilie 1852 că i-a trimis un exemplar sau un fragment numai, înformîndu-l că suspendarea s-a făcut „pînă a nu se naște măcar" acel număr, din cauza arti-

[1] Subliniez expresia *prima serie* (1852), ca să atrag atenția că revista lui Alecsandri, cu același nume și program, apărută ulterior — în cursul anului 1855 — trebuie socotită ca *seria a doua*. Au fost două cereri de apariție (1851 și 1854) și, deci, două serii ale aceleiași reviste. (Precizarea aceasta n-ar fi trebuit să lipsească din recenta bibliografie, *Presa literară română*, alcătuită de I. Hangiu, București, 2 vol., 1968, p. 149—152).

[2] N. Cartojan, *O revistă literară în 1851 (România literară)*, în „Drum drept", I, 1913, p. 141—146.

[3] I. Minea, *Lupta pentru România literară*, în „Convorbiri literare", LI, 1919, p. 382—388.

An. lingv. ist. lit., T. 20, p. 219—221, Iași, 1969.

BDD-A1547 © 1969 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:18 UTC)

colului său, *Răzvan Vodă*, socotit ca un „pamflet" contra lui Ştirbei Vodă al Munteniei, dar că „nimeni nu-l citise, fiindcă nr. 1 nu ieşise"[4]. Iar în cererea sa din 1854, pentru o nouă autorizaţie de apariţie a revistei, Alecsandri spune că în 1852 „anumite intrigi uciseră copilul pînă a nu se naşte încă". Din toate acestea trebuie să înţelegem că numărul nu fusese încă multiplicat pentru difuzare, dar ctîeva exemplare au fost totuşi imprimate, datorită bunelor relaţii ale poetului cu personalul tipografiei lui T. Codrescu.

Un alt exemplar din acest număr a fost trimis în iunie 1852, de către D. Bolintineanu lui A. Zanne, pe atunci în pribegie, ca şi Bălcescu. El informează că o altă cauză a suspendării a fost şi fragmentul romanului său, *Manoil*[5].

Pe începutul, timpul a scos la iveală dovezi categorice despre existenţa şi, într-o măsură, despre circulaţia acestui număr unic al „României literare".

Prin anul 1938, vara, am cumpărat de la un anticar din Bucureşti colecţia seriei a II-a a revistei editată de Alecsandri în cursul anului 1855. E absolut completă, are toate suplimentele, e frumos legată, avînd cotorul din piele, cu ornamente aurite, iar materialul folcloric al suplimentului poartă diferite însemnări şi indicaţii, datorate lui Alecsandri, a cărui semnătură se află pe forzeţul volumului. A făcut deci parte din biblioteca sa.

Ceea ce m-a determinat mai mult să cumpăr acest volum a fost faptul că am descoperit, legat la finele lui, un fragment de opt pagini din acel mult discutat şi căutat număr unic din 1852. El are dimensiunile 27,5/20,3 cm şi e fără indicaţia de an, care desigur avea să figureze pe coperta ce nu era încă făcută. Exemplarul descoperit acum va fi fost desigur complet, dar restul paginilor se vor fi pierdut în conacul de la Mircești sau în casa din Iaşi.

Această descoperire l-a entuziasmat în mod deosebit şi pe distinsul cărturar Gh. T. Kirileanu, care trăia la Piatra Neamţ şi, pe amîndoi, ne-a făcut să ne dăm seama că cercetările din trecut asupra acestui număr nu trebuiau limitate numai la arhive şi la marile biblioteci, ci — în primul rînd — trebuiau făcute investigaţii în biblioteca poetului şi în acelea ale unor personalităţi ale epocii, cu care Alecsandri a avut strînse legături de prietenie şi colaborare.

De toate acestea mi-am dat seama, cu atît mai mult, în octombrie 1940, cînd am aflat de apariţia articolului *Primul număr al „României literare" din 1852, a lui V. Alecsandri*, scris de Nestor Camariano[6]. El a găsit un alt număr din 1852, în excepţional de importanta bibliotecă a „Aşezămintelor I. I. C. Brătianu", într-un volum miscelaneu cu multe şi variate broşuri şi foi volante, înregistrat sub nr. 12626. În atricolul citat, Camariano face o succintă prezentare a numărului descoperit, publicînd şi titlurile articolelor din cuprinsul său[7], precum şi cîteva materiale documentare şi literare. A scăpat însă din vedere un lucru foarte important. Dat fiind că a avut norocul să descopere acest *exemplar complet* al numărului unic al revistei din 1852, era necesar să publice în facsimil cele 20 de pagini ale lui, spre a-i asigura astfel păstrarea pentru viitor. Căci, iată, biblioteca „Aşezămintelor Brătianu" a fost desfiinţată acum 20 de ani, valoroasele ei cărţi şi manuscrise, strînse de trei generaţii de cărturari, au fost date altor instituţii şi, astăzi, sin-

---

[4] Totuşi îl citiseră cenzorii!

[5] „Gazeta de Transilvania" şi apoi M. Kogălniceanu au afirmat că adevărata cauză a suspendării fusese numele *România* din titlul revistei, care n-a fost acceptat de către consulul rus din Iaşi.

[6] „Revista Fundaţiilor Regale", nr. 10, din octombrie 1940.

[7] Le reproducem aici, pentru interesul lor deosebit: *Înştiinţare către cititori*, p. 1; *Răzvan Vodă, fragment din opera Românii sub Mihai Viteazul*, de Conrad Albrecht (N. Bălcescu), p. 1—6; *Înecarea vaporului Seceni pe Dunăre*, de V. Alecsandri, p. 6—10; *Logofătul Trotuşanu*, de G. Sion, p. 10—14; *Manoil*, roman de D. Valentin (D. Bolintineanu), p. 14—19; *Stelele*, poezie de C. Negri, şi *Fata de la Cozia*, de D. Valentin, ambele pe p. 20.

BDD-A1547 © 1969 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:18 UTC)

gurul număr complet (?), descoperit pînă acum, al „României literare“ din 1852, nu mai poate fi găsit nicăieri[8].

Ceea ce nu s-a făcut atunci, pentru întreg numărul, o facem noi acum, prin amabilitatea redacției acestei publicații. Reproducem în facsimile singurele 8 pagini ale acestui număr din colecția noastră. Sîntem convinși că numai astfel le putem asigura o existență permanentă. Aceasta cu atît mai mult cu cît înfățișarea acestui număr nu este cunoscută. E o mare raritate bibliografică, despre care s-a vorbit în trecut fără s-o fi văzut cineva. Ca dovadă este și faptul că cercetătorii de azi nu-l menționează în studiile lor[9]. Sperăm că, publicat în acest fel, va fi de folos culturii românești, istoriei literare, bibliografiei periodicelor românești și publicului larg cititor care se interesează de astfel de probleme.

[8] Geo Șerban, într-o scrisoare din 26 februarie 1962; „De mai mulți ani încerc, fără rezultat pînă în prezent, să dau de urma acelui unic număr din „România literară“, apărută în 1852, studiat de către Nestor Camariano în Biblioteca fostelor Așezăminte Brătianu. Fondul acestei biblioteci s-a desmembrat fiind repartizat în mai multe direcții...“ .

[9] Vezi *Istoria literaturii române* vol. II, București, 1968, p. 476, și revista „România literară“, I, nr. 1, din 10 octombrie 1968, p. 13 (articolul *România literară în trecut*).

BDD-A1547 © 1969 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:18 UTC)